

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET – NIKŠIĆ

VIJEĆU FILOZOFSKOG FAKULTETA

Komisija za ocjenu magistarskog rada Gordane Knežević

***Profesionalno-stručne kompetencije vaspitača u kontekstu nove paradigme ranog
razvoja i učenja***

I Z V J E Š T A J

Gordana Knežević, student postdiplomskih studija *Predškolskog vaspitanja* na Filozofskom fakultetu u Nikšiću, uradila je magistarski rad na temu „*Profesionalno-stručne kompetencije vaspitača u kontekstu nove paradigme ranog razvoja i učenja*”. Tema ovog rada je odobrena 24.10.2018. godine na sjednici Nastavno-naučnog vijeća Filozofskog fakulteta i odabrana komisija za njegovu ocjenu, u sastavu: prof.dr Tatjana Novović, prof.dr Veselin Mićanović, Doc. dr Biljana Maslovarić. Kandidatkinja je sa uspjehom (A) položila ispite predviđene nastavnim planom i programom magistarskih studija predškolskog vaspitanja. Nakon temeljnog pregleda rada, Komisija Vijeću podnosi slijedeći izvještaj.

U uvodnom dijelu, kandidatkinja razmatra aktuelna pedagoško-psihološka saznanja o značaju i ulozi ranog učenja (Pijaže, Vigotski, Marija Montesori, Bruner, Erikson) u cjelovitom napredovanju i razvoju djeteta. Budući da je dijete socijalno biće, prirodno je da u interakciji sa vršnjacima i odraslima izgrađuje znanja, revidirajući svoje načine saznavanja i propitivanja stvarnosnih pojmova i koncepata, shodno uzrasno-individualnim mogućnostima. Predškolska ustanova je specifičan kontekst, u kojem djeca imaju priliku da uče jedni od drugih, da komuniciraju sa vršnjacima i odraslima, da žive u ambijentu, ukoliko je zaista responzivan i adekvatno „otvoren“, koji nudi jedinstvene prilike za istraživanje. Savremena tumačenja učenja djece (Strozzi 2002, Petrović-Sočo 2007, Miljak 2009) navode da je učenje proces koji se ne može izdvojiti i zasebno organizovati, već je dio svakog segmenta zajedničkog življenja djece i odraslih.

Obogaćena i podsticajna vrtićka sredina, nudi djeci brojne mogućnosti, doprinoseći njihovom cjelovitom razvoju, uspostavljanju kompleksnije interakcije sa drugima, otkrivanju svijeta i izgrađivanju znanja o užem i širem okruženju (Program za područja aktivnosti, 2011).

Kandidatkinja, u teorijskoj elaboraciji ključnih pojmova, detaljno ukazuje na značaj vrtića za dijete/djecu, odgovarajućeg programskog okvira i ambijenta, a potom konkretno i detaljno opisuje crnogorski predškolski kontekst, imajući u vidu aktuelni kurikulum, uslove, kreatore vaspitno-obrazovnog procesa. Izmijenjeni predškolski ambijent, pomjeranje težišta od odraslog ka djetetu, fleksibilniji način funkcionisanja i organizovanja vremensko-prostorne sheme, indukuje/u nove i složenije profesionalne vještine i kompetencije vaspitača u VOR-u.

Kandidatkinja vješto pravi distinkciju između tradicionalnog i savremenog predškolskog konteksta, ukazujući na značajne odrednice i dimenzije konkretnog i prezentnog crnogorskog vrtićkog ambijenta.

Predškolska ustanova kao otvoreni sistem vaspitanja polazi od nekoliko pretpostavki:

- otvorenost „prema spolja“, implicira uspostavljanje saradnje i partnerstva sa roditeljima, povezivanje vrtića sa lokalnom i društvenom sredinom,
- otvorenost „prema unutra“, upućuje na drugačiju organizaciju prostora i vremena, saradnički i timski rad vaspitača i ostalih zaposlenih u vrtiću, zajedničku odgovornost za djecu, uređenje sredine za učenje i vaspitno-obrazovni proces.

„Vrtić kao otvoreni sistem“ implicira slojevit i zahtjevan kompleks uloga i jedinstven složaj profesionalnih aktivnosti vaspitača, koji je pažljivi posmatrač, partner, realizator programa, samo/evaluator, ističe kandidatkinja Knežević.

U svrhu opsežnijeg i dubljeg sagledavanja savremenog crnogorskog institucionalnog predškolskog ambijenta, kao i uloge/a vaspitača u njemu, kandidatkinja Knežević, posebno govori o osobenostima ranog djetinjstva i potrebi obezbjeđivanja odgovarajuće blagovremene rane podrške djetetu, koje posjeduje snažne razvojne potencijale. Vaspitanje i obrazovanje djece na ranom uzrastu, ostvaruje se u prisnoj, pozitivnoj, responzivnoj atmosferi, kroz komunikaciju sa drugom djecom i odraslima. Naglasak je na igri i bogatom fizičkom i socijalnom okruženju.

U trećoj cjelini teorijskog dijela magistarskog rada, autorka se posebno bavi reformom predškolskog sementa u Crnoj Gori, u čijim temeljima su apostrofirana sledeća načela:

- načelo postupnosti uvođenja promjena – uporedo sa uvođenjem promjena potrebno je postepeno stvarati materijalne i kadrovske uslove,
- načelo fleksibilnosti – da se nastavni planovi i programi kreiraju da budu otvoreni, prilagodljivi i podložni **promjenama**,
- načelo kompatibilnosti – **da** nastavni planovi budu jedna prirodna, logična cjelina,
- načelo individualizacije – uvažavanje svih individualnih specifičnosti pojedinca,
- načelo komparabilnosti – uvažavajući naše specifičnosti, planovi i programi, kao i standardi znanja da budu uporedivi sa drugim zemljama (Knjiga za promjene, 2001, str.20-21).

U skladu sa istaknutim načelima, vaspitač nije samo realizator aktivnosti, već on sam kreira svoju praksu, vrši samoevaluaciju, kritički se odnosi, unapređuje i mijenja aktuelni vaspitno-obrazovni kontekst. U tome važnu i **nezaobilaznu** ulogu imaju roditelji i šira društvena sredina sa kojima je nužno razvijati kontinuiranu, kvalitetnu saradnju, naglašava Knežević.

Imajući u vidu brojne i složene izazove i zahtjeve vaspitnog procesa usmjerenog na dijete, očito je da se od vaspitača očekuje profesionalna spretnost i stručna pripremljenost. Kompetentnost vaspitača je kombinacija znanja, vještina, stavova, motivacije i ličnih karakteristika koja omogućava vaspitaču da aktivno i efikasno djeluje u određenim vaspitnim situacijama u dječijem vrtiću (Milenović, Jeftović, 2013. str. 33).

U cilju markiranja ključnih kompetencija koje vaspitač treba da posjeduje u radu, kandidatknija citira Kovačevića i navodi:

- ✓ opšte kompetencije (sposobnosti koje nisu povezane sa profesijom) i
- ✓ stručne kompetencije (sposobnosti, znanja koja su u direktnoj vezi sa profesijom)

Pritom, opšte kompetencije se dijele na:

- ✓ instrumentalne (kognitivne, metodološke, jezičke sposobnosti)
- ✓ interpersonalne (individualne sposobnosti kritike i samokritike, rad u timovima, razumijevanje različitosti i multikulturalnosti)
- ✓ sistemske - kombinacija razumijevanja, sposobnost primjene znanja u praksi, sposobnost učenja, preduzetnički duh (Kovačević, 2011, str.148).

Profesionalne kompetencije nastaju u prepletu i kombinaciji stručnog osposobljavanja i kontinuiranog usavršavanja. Profesionalni razvoj je dugoročan proces i vaspitač postaje praktičar koji promišlja svoju praksu i postavlja sebi jasne ciljeve svog profesionalnog razvoja. Rezultat je međudejstva obuke i iskustva i uključuje:

- formalno iskustvo (bazično obrazovanje, seminari, mentorstvo, radionice, profesionalna okupljanja)
- neformalno iskustvo (praćenje stručne literature, interneta, emisija posvećenih obrazovnim pitanjima)
- samoevaluaciju i istraživanje obrazovno-vaspitne prakse (Profesionalni razvoj na nivou škole/vrtića, 2017, str.10).

Vaspitač postaje nosilac važnih promjena vaspitno-obrazovnog procesa, i to je njegova nova uloga-refleksivnog istraživača u praksi. Da bi to postao treba da razvija sposobnost samoprocjene svoga rada, da otkrije svoju „implicitnu pedagogiju“ koju zastupa i sprovodi u svom radu, jer iz toga proizilaze intervencije upućene djetetu (Miljak, 1996).

Uloga vaspitača je katalizatorska i interakcijska. On posmatra i procjenjuje djetetove potrebe i interesovanja i zajedno sa njima ali i roditeljima, polazeći od Programa, a opet u skladu sa uslovima i raspoloživim sredstvima, bira teme kao i načine realizacije. Zadaci vaspitača dio su vaspitne uloge vaspitača, definisani su ciljevima i zadacima vaspitno - obrazovnog rada i mogu se podijeliti u tri grupe:

- ✓ zadaci vaspitača u pogledu dječije sigurnosti
- ✓ zadaci vaspitača u odnosu na roditelje i
- ✓ zadaci vaspitača u pogledu odnosa prema djeci (Kamenov, 1997, str. 51)

U metodološkom dijelu rada, kandidatkinja G.Knežević određuje istraživački cilj usmjeren na preispitivanje vodećih uloga i kompetencija vaspitača u vaspitno-obrazovnom procesu i cjelovitom radu sa djecom u odabranim predškolskim ustanovama. Polazeći od istaknutog istraživačkog cilja, glavna hipoteza je glasila da se u crnogorskom predškolskom kontekstu prepliću savremeni (planer, partner u komunikaciji, saradnik, timski igrač, refleksivni praktičar,istraživač) i tradicionalni (voditelj aktivnosti, organizator, kontrolor, predavač) kompleks stručno-profesionalnih uloga vaspitača u vaspitno-obrazovnom radu u predškolskoj ustanovi. Za ispitivanje projektovanih zadataka, konstruisani su odgovarajući istraživački instrumenti: anketni upitnik za

roditelje i Likertova petostepena skala stavova, sastavljena od 14 pitanja, kojim se ispituje mišljenje o zastupljenosti profesionalno-stručne kompetentnosti kod vaspitača. U svrhu upotpunjavanja uvida o aktuelnom položaju, ulogama i kompetencijama immanentnim savremenom vaspitaču, primijenjen je polustrukturirani intervju sa fokus grupama odabranih ispitanika u fokusiranim predškolskim ustanovama.

Populaciju u ovom istraživanju čine vaspitačice i roditelji predškolske djece iz 5 opština sjeverne regije Crne Gore: Bijelo Polje, Mojkovac, Kolašin, Berane i Pljevlja. Iz ove populacije ekstrahovan je uzorak, koga sačinjavaju: 109 vaspitačica i 82 roditelja iz predškolskih ustanova iz pomenutih opština.

Od osam sporednih hipoteza, tri (treća, peta, i šesta) koje se odnose na organizaciju sredine za učenje, didaktički materijal, poštovanje različitosti i podsticanje dječije samostalnosti i individualnosti su potvrđene:

- *Pretpostavlja se da vaspitači organizuju sredinu za učenje vodeći računa da djeci bude interesantno, stimulativno, bezbjedno i pozitivno okruženje prilagođeno njihovim potrebama, uzrastu i interesovanjima (otvoreni odgovarajući centri interesovanja).*
- *Pretpostavlja se da vaspitači biraju didaktički i igrovni materijal vodeći računa o sadržaju, ciljevima učenja kao i mogućnostima i potrebama djece.*
- *Pretpostavlja se da vaspitači razlike među djecom prepoznaju kao njihove osobene vrijednosti pa u skladu s tim pripremaju aktivnosti koje doprinose razvoju saradničkih odnosa i koheziji grupe.*
- *Pretpostavlja se da vaspitači svojim ponašanjem i odgovarajućom komunikacijom, ohrabruju i podstiču dječiju samostalnost i individualnost u interakciji sa sredinom koja ih okružuje.*

Ostalih pet hipoteza (prva, druga, četvrta, sedma i osma) koje se odnose na planiranje aktivnosti i izbor tema, organizovanje sredine, podsticanje misaonih aktivnosti kod djece, timski rad i profesionalno usavršavanje su djelimično potvrđene.

Vaspitač planira aktivnosti, bira teme, organizuje sredinu za učenje, bira didaktički i igrovni materijal polazeći od djetetovih interesovanja, potreba, ali uslovljen aktuelnim prostornim, vremenskim i drugim okolnostima i prezentnim izazovima, ističe G. Knežević.

Ona posebno ističe da je u aktuelnoj praksi odabranih ustanova, još uvijek prisutno direktno podučavanje djece sadržajima koji se memorišu i reprodukuju i još uvijek se aktivnosti dijele prema metodičkim područjima, strogo vremenski ukotvljene.

Vaspitač djelimično uključuje djecu u uređenje prostora u radnoj sobi i dogovara se sa njima oko rasporeda centara, a 59% ispitanika/ca planira stvaralačke i istraživačke aktivnosti, nastojeći da djecu motiviše na razmišljanje, zaključivanje i aktiviranje viših misaonih i čulnih procesa. Značajan dio vaspitača u ovoj regiji, pri izboru vaspitno-obrazovnih strategija, dominantno polazi od razvojno-uzrasne sheme, a ne od djetetovim individualnih karakteristika i potreba, zaključuje Knežević. Zato je organizovanje individualizovanih aktivnosti sporadično jer zahtijeva više posvećenosti i poniranja u diversifikovane potrebe djeteta.

Kad je u pitanju saradnja sa porodicom i društvenom sredinom, istraživački pokazatelji upućuju na kvalitetniju praksu i intenzivniju saradnju između svih aktera. Vrtići su sada otvoreniji prema roditeljima, sa fleksibilnijom organizacijom rada, vremena, zaključuje Knežević. U ovom domenu, odgovori vaspitača i roditelja, učesnika u ovom istraživanju, visoko su usaglašeni.

Takođe, ona zaključuje da su u vaspitnoj praksi fokusiranih predškolskih ustanova, zastupljene i prepoznatljive uloge vaspitača, kao planera, partnera u komunikaciji i timskog saradnika, dok uloge istraživača i refleksivnog praktičara i dalje samo deklarativno figuriraju.

Magistarski rad G. Knežević je u sadržajnom pogledu inovativan, analitičan, sa mnoštvom suptilnih vlastitih zapažanja autora. Rezultati istraživanja koje je sprovedla i na njima zasnovana diskusija, ukazuju na duboko promišljanje kandidata na temu savremene predškolske prakse i uloga vaspitača, koje iz takvog konteksta proizilaze. Kandidatkinja na kraju rada ukazuje na neophodnost analize ključnih ciljeva naše obrazovne politike, i njihovu funkcionalnu operacionalizaciju u pravcu djelotvornije obuke i profesionalnog razvoja vaspitača. Kandidatkinja ističe, nakon analize sadržaja potpornih propisa i normativnih akata u fokusiranoj oblasti da su dobro koncipirani, da prate evropske standarde i strateške pravce, ali u praksi i dalje postoji niz izazova za pažljivo razmatranje u svrhu njihove funkcionalnije primjene. Postavlja pitanja o uvažavanju

potreba djeteta, njegovih interesovanja, mogućnosti, aktivnosti, odnosno o djetetu kao središtu vaspitanja i obrazovanja i ostvarivanju jednog od ključnih reformskih ciljeva-organizovanju nastavnog procesa usmjerenog na dijete. Otvara i pitanje da li smo u vaspitno-obrazovnom procesu prepoznali i razumjeli individualne osobenosti i različitosti, interesovanja i potrebe djeteta, sposobnosti i u skladu sa tim spoznajama djelovali, omogućavajući svakom pojedincu razvoj ličnosti u skladu sa razvojnim univerzalijama i individualnim predispozicijama.

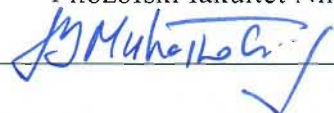
Na osnovu iznijetog, Komisija sa zadovoljstvom konstatuje da magistarski rad kandidatkinje Gordane Knežević, na temu: „**Profesionalno-stručne kompetencije vaspitača u kontekstu nove paradigme ranog razvoja i učenja**“, ispunjava normative koji važe za magistarske teze, te stoga predlaže Nastavno-naučnom vijeću Filozofskog fakulteta Univerziteta Crne Gore da odobri usmenu odbranu ovog rada.

Nikšić, decembar 2018.god.

Komisija, u sastavu:

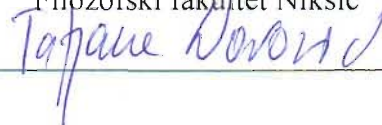
Prof. dr Veselin Mićanović,

Filozofski fakultet Nikšić

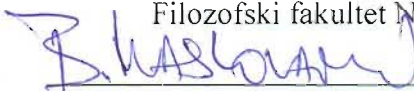
prof. dr Tatjana Novović

Filozofski fakultet Nikšić

doc. dr Biljana Maslovarić

Filozofski fakultet Nikšić

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET
NIKŠIĆ

PRIMLJENO:	3. 12. 2018.		
ORG. JED.	PROJ.	POSREDOVAC	POSREDOVAC
01	1890		